

Længdemål

[\[til top\]](#)

Alensystemet

Grundenhed: 1 alen = 62,81 cm. Fra 1835: 1 alen 62,77 cm.

Tabel

1 mil = 4 fjerdingveje = 40 kabellængder = 2.400 roder = 4.000 favne = 4.000 skår = 12.000 alen.

1 alen = 2 fod = 8 håndsbredder = 24 tommer = 128 bygkorn = 288 linier = 3.456 skrupler.

- **Alen:**
1 alen = 2 fod = 8 håndbredder = 24 tommer = 128 bygkorn = 288 linier = 3.456 skrupler = 62,81 cm (1835: 62,77 cm).
- **Bygkorn:**
1 bygkorn = $1/128$ alen = 0,49 cm (1835: 0,49 cm).
- **Favn:**
1 favn = 3 alen = 188,44 cm (1835: 188,31 cm), se også favn som rummål for brænde.
- **Fjerdingvej:**
1 fjerdingvej = $1/4$ mil = 3.000 alen = 1.884,30 m (1835: 1.883,10 m).
- **Fod:**
1 fod = $1/2$ alen = 31,41 cm (1835: 31,39 cm).
- **Håndsbred:**
1 håndsbred = $1/8$ alen = 7,85 cm (1835: 7,85 cm).
- **Kabellængde:**
1 kabellængde = 100 favne = 300 alen = 188,44 m (1835: 188,31 m). Med meterloven af 1907 fastsattes 1 kabellængde til $1/10$ sømil = 185,2 meter.
- **Linie:**
1 linie = $1/288$ alen = 2,18 mm (1835: 2,18 mm).
- **Mil:**
1 mil = 4 fjerdingvej = 12.000 alen = 7.537,20 m (1835: 7532,40 m).
- **Rode:**
Fra 1698 regnede man 1 rode = 5 alen = 314,05 cm (1835: 313,85 cm). Tidligere regnede man med 1 rode = 6 sjællandske alen.
- **Skrupel:**
1 skrupel = $1/12$ linie = $1/3456$ alen = 0,18 mm (1835: 0,18 mm), se også skrupel som vægtenhed.
- **Skår:**
1 skår = 3 alen = 188,44 cm (1835: 188,31 cm).
- **Tomme:**
1 tomme = $1/24$ alen 2,62 cm (1835: 2,62 cm).

Andre længdemål

- **Knob:**
Til angivelse af hastighed. 1 knob = 1 sømil pr. time.
- **Nautisk mil:**
1 nautisk mil = 1 sømil = 1.852 meter.
- **Sømil:**
1 sømil = 1.852 meter.

Rummål

[\[til top\]](#)

Grundenhed: 1 pot = $1/32$ kubikfod = 0,966 liter.

Tabel:

1 oksehoved (vin) = 1,5 amme = 6 ankre = 12 bimpler = 120 kander = 240 potter = 960 pægle = 231,84 liter.

1 amme = 4 ankre = 8 bimpler = 80 kander = 160 potter = 640 pægle = 154,65 liter

- **Amme, ahm, ame, ohm:**
1 amme = 155 potter = 149,73 liter (i praksis regnede man formentlig ofte med 156 = 150,7 liter eller 160 potter = 154,6 liter).
- **Anker:**
1 anker = 39 potter = 37,67 liter. Indtil 1698 var 1 anker = 40 potter = 38,64 liter, hvilket det formentlig vedblev med at være i praksis.
- **Bimpel:**
1 bimpel = $1/2$ anker = 20 potter = 19,32 liter.
- **Drittel:**
Mål for smør. 1 drittel = $1/3$ tønne smør = 45,33 potter = 43,80 liter, se også drittel som vægtmål.
- **Fad:**
Fad blev brugt som rummål for flydende varer – som regel svarende til 2 tønder. Se også fad som vægtmål.
 - 1 fad vin = 4 oksehoveder = 6 ammer = 24 ankre = 960 potter = 927,36 liter.
 - 1 fad øl = 2 øltønder = 272 potter = 262,75 liter.
- **Fjerdings:**
Betyder $1/4$. Bruges om rummålene $1/4$ af en tønne og $1/4$ af en skæppe.
- **Fjerdingskar:**
Som rummål betyder fjerdingskar $1/4$ skæppe. Se også fjerdingskar som flademål og jordværdimål.
- **Flaske:**
Bruges om uspecificerede flasker, men også mere specifikt som 1 flaske = 3 pægle = $3/4$ pot 0,73 liter.
- **Kande:**
1 kande = 2 potter = 1,93 liter.
- **Oksehoved:**
Mål for flydende varer. Fx:
 - 1 oksehoved vin = 6 ankre = 240 potter = 231,84 liter.
 - 1 oksehoved eddike = 1,5 øltønne = 204 potter = 197,07 liter

- **Otting:**
1/8 tønne. Bruges også generelt om 1/8. Se også ottingskar.
- **Ottingkar:**
1 ottingkar = 1/8 skæppe.
- **Pibe:**
Bruges om spansk og portugisisk vin. 1 pibe = 480 potter = 463,68 liter.
- **Pot, potte:**
1 pot = 1/32 kubikfod = 4 pægl = 1/2 kande = 1/39 anker (i praksis nok oftest 1/40 anker) = 0,966 liter.
- **Pægl:**
1 pægl = 1/4 pot = 0,24 liter.
- **Saltskæppe:**
Brugt for salt, stenkul og bark. 1 saltskæppe = 1/8 salttønne = 22 potter = 21,25 liter. Saltskæppen blev afskaffet i 1698, og man brugte herefter kornskæppen som mål for salt.
- **Skæppe, kornskæppe:**
Hvis ikke andet er angivet, bruges skæppe hovedsagligt om korn.
1 skæppe = 1/8 korntønne = 4 fjerdingkar = 8 ottingkar = 18 potter = 17,39 liter. Se også skæppe som jordværdienhed og arealmål.
- **Stob:**
Betyder egentlig et krus (Pæglestob: krus afdelt med mærker for hver pægl). Brugt for flydende varer.
1 stob = 2 kander = 4 potter = 3,864 liter.
- **Stykfad:**
1 stykfad = 7 1/2 amme = 30 ankre = 1.200 potter = 1159,2 liter.
- **Tønne:**
Som rummål afhang tøndens størrelse af indholdet. De forskellige tønders størrelse blev fastlagt i 1683. Se også tønne som vægtenhed, jordværdienhed og arealenhed.
 - **Korntønne:**
1 korntønne = 144 potter = 8 skæpper = 32 fjerdingkar = 64 ottingkar = 128 halvottinger = 139,10 liter.
Korntønden blev brugt til korn, men også en række andre varer som malt, gryn, ærter, frugt og kalk.
 - **Norsk tjæretønne:**
Anvendt for mange varer i den nordiske handel. Fra 1698: 1 norsk tjæretønne = 120 potter = 115,92. (Også kaldet islandsk-færøsk trantønne).
 - **Salttønne:**
Brugt for salt, stenkul og bark. Fra 1683: 1 salttønne = 8 saltskæpper = 32 fjerdingkar = 176 potter = 170,02 liter. Efter 1698: 1 salttønne = 10 (korn)skæpper = 180 potter = 173,88 liter. Efter 1778: 1 salttønne = 1 korntønne.
 - **Sildetønne:**
1 sildetønne = 136 potter = 131,38 liter. Fra 1719: 1 sildetønne = 112 potter = 108,19 liter.
 - **Smørtønne:**
1 smørtønne = 136 potter = 131,38 liter.
 - **Øltønne:**
1 øltønne = 136 potter = 131,38 liter. Fra 1832 blev det tilladt at regne med 1 øltønne = 140 potter = 135,24 liter.
- **Viertel:**
Bruges om vin. 1 viertel = 8 potter = 7,73 liter.

Andre rummål

- **Favn:**
Bruges om rummål om brænde. 1 favn = 72 kubikfod = 2,23 m³. Se også favn som længdemål.

- **Kubikalen:**
1 kubikalen = 8 kubikfod = 0,25 m³.
- **Kubikfavn:**
1 Kubikfavn = 27 kubikalen = 216 kubikfod = 6,70 m³.
- **Kubikfod:**
1 kubikfod = 1/8 kubikalen = 1/216 kubikfavn = 0,031 m³ = 31.000 cm³.
- **Kubiktomme:**
1 kubiktomme = 1/1728 kubikfod = 1/13.824 kubikalen = 17,99 cm³.

Vægtmål

[\[til top\]](#)

Pundsystemet

Grundenhed: 1 pund = 1/62 kubikfod vand = 496 gram. Fra 1839: 1 pund = 500 gram.

Tabel:

1 skippund = 20 lispund = 320 pund.

1 pund = 2 mark = 16 unser = 32 lod = 128 kvint = 512 ort.

(Efter 1861: 1 pund = 100 kvint = 1.000 ort)

- **Bismerpund:**
1 bismerpund = 1/3 våg = 3/4 lispund = 2 kors = 12 pund = 24 mark = 5,95 kg (1839: 6 kg).
- **Centner:**
1 centner = 7 lispund = 112 pund = 55,55 kg. I løbet af 1700-tallet begyndte man at regne med 1 centner = 100 pund og med pundets justering fra 1839 var 1 centner = 50 kg. 1 centner i metersystemet er 100 kg.
- **Fad:**
bruges som vægtmål for især metal. Størrelsen på fadet afhang af varen, se også fad som rummål. Fx:
 - 1 fad bly = 6 skippund = 1.920 pund = 952,32 kg (1839: 860 kg).
 - 1 fad kobber = 3,5 skippund = 1.120 pund = 555,52 kg (1839: 560 kg).
- **Kors:**
1 kors = 1/2 bismerpund = 6 pund = 2,98 g (1839: 3 kg).
- **Kvint, kvintin:**
1 kvint = 1/128 pund = 3,88 g (1839: 3,91 g). Fra 1861: 1 kvint = 1/100 pund = 5 g.
- **Lispund:**
1 lispund = 16 pund = 7,94 kg (1839: 8 kg).
- **Lod:**
1 lod = 1/32 pund = 15,50 g (1839: 15,63 g).
- **Mark:**
1 mark = 1/2 pund = 248 g (1839: 250 g).
- **Ort:**
1 ort = 1/512 pund = 0,97 g (1839: 0,98 g). Fra 1861: 1 ort = 1/1.000 pund = 0,5g.
- **Pund, skålpund:**
1 pund = 2 mark = 16 unser = 32 lod = 128 kvint = 512 ort

= 1/16 lispund = 1/320 skippund = 496 g. Fra 1839 regnede man med 1 pund = 500 gram.
Fra 1861 underinddelte man pundet i 1 pund = 100 kvint = 1.000 ort.

- **Skippund:**
1 skippund = 20 lispund = 320 pund = 158,72 kg (1839: 160 kg).
- **Tønde:**
Vægtmål for tørvarer. 1 tønde = 16 lispund = 256 pund = 126,98 kg (1839: 128,00 kg), heraf vejer tønden 2 lispund og varerne 14 lispund, se også tønde som rummål, jordværdienhed og arealenhed.
For flydende varer som sæbe, smør og talg har man i 1700-tallet regnet med tønden som vægtmål frem for rummål, så 1 tønde = 14 lispund = 224 pund = 111,1 kg.
 - **Drittel:**
Mål for smør. 1 drittel = 1/3 tønde = 74,67 pund = 37,04 kg (1839: 37,34), se også drittel som rummål.
- **Unse, unze:**
1 unse = 1/16 pund = 31,00 g (1839: 31,25 g).
- **Vog, våg:**
1 vog = 3 bismerpund = 36 pund = 17,86 kg (1839: 18 kg).

Apotekerpundsystemet

Apotekerpundet blev brugt i handel med medicinalvarer.

Grundenhed: 1 Apotekerpund = 357,85 g. Fra 1858 blev det fastsat til $\frac{3}{4}$ af et almindeligt pund dvs. 375 g. Fra 1869 brugte man metersystemet til apotekervarer, sådan 1 apotekerpund = 1 pund = 500 g.

Tabel:

1 apotekerpund = 12 apotekerunser = 96 drachmer = 288 skrupler = 5.760 gran.

- **Apotekerpund:**
1 apotekerpund = 12 (apoteker)unser = 96 drachmer = 288 skrupler = 5.760 gran = 357,85 g (1858: 375 g).
- **Apotekerunse:**
1 apotekerunse = 1/12 apotekerpund = 29,82 g (1858: 31,25 g).
- **Drachme:**
1 drachme = 1/96 apotekerpund = 3,73 g (3,91 g).
- **Gran:**
1 gran = 1/5.760 apotekerpund = 0,062 g (1858: 0,065 g).
- **Skrupel:**
1 skrupel = 1/288 apotekerpund = 1,24 g (1858: 1,30 g), se også skrupel som længdemål.

Kølnerpundsystemet

Kølnerpund anvendtes som vægtenhed for guld og sølv.

Grundenhed: 1 kølnerpund = 468 gram.

Tabel:

17 kølnerpund = 16 pund.

1 kølnerpund = 2 kølnermark = 16 unse = 32 lod = 48 karat = 128 kvint = 512 ort = 576 gren = 9.216 es = 468 gram.

- **Es eller as:**
1 es = $1/9.216$ kølnerpund = 0,05 g.
- **Gren:**
1 gren = $1/12$ karat = $1/576$ kølnerpund = 0,81 g.
- **Karat:**
vægt- og kvalitetsenhed for guld. 1 karat = 12 gren = $1/24$ lødemark = $1/48$ Kølnerpund. Som kvalitetsenhed er 1 karat = med $1/24$ lødemark. Hvis guldet er rent, er det 24 karat (jf. lødemark).
- **Kølnerpund:**
17 kølnerpund = 16 pund. 1 kølnerpund = 2 kølnermark = 16 unzer = 32 lod = 48 karat = 128 kvint = 512 ort = 576 gren = 9.216 es = 468 g.
- **Lødemark, vægtmark, kølnermark:**
1 lødemark = $1/2$ kølnerpund = 234 g. Som kvalitetsenhed for guld er 1 lødemark guld = 24 karat guld, hvilket er rent guld.
- **Lødighed:**
Kvalitetsenhed for sølv. 1 lødemark = 16 lod sølv. Sølvkvaliteten måltet således i sekstendele, således 16-lødigt betyder $16/16$, hvilket er rent sølv.

Flademål

[\[til top\]](#)

- **Album:**
1 album = 145,8 kvadratalen = $1/96$ tønne land = 57,53 m² (1835: 57,46 m²).
- **Ar:**
1 ar = 100 m².
- **Fjerdingkar:**
1 fjerdingkar = $1/32$ tønne = 437,5 kvadratalen = 172,60 m² (1835: 172,38 m²), se også fjerdingkar som rummål og jordværdimål.
- **Hektar:**
1 hektar = 1,81 tønne land = 100 ar = 10.000 m².
- **Kvadratalen:**
1 kvadratalen = 4 kvadratfod = $1/9$ kvadratfavn = 3.945,10 cm² (1835: 3.940,07 cm²).
- **Kvadratfavn:**
1 kvadratfavn = 9 kvadratalen = 36 kvadratfod = 3,55 m² (1835: 35,46 m²).
- **Kvadratfod:**
1 kvadratfod = $1/4$ kvadratalen = $1/36$ kvadratfavn = 0,099 m² (1835: 0,099 m²)
- **Kvadratmil:**
1 kvadratmil = 144.000.000 kvadratalen = 56,81 km² (1835: 56,74 km²).
- **Skæppe:**
1 skæppe = $1/8$ tønne land = 1.750 kvadratalen = 690,39 m² (1835: 689,51 m²), se også skæppe som rummål og jordværdienhed.
- **Tønne land:**
1 tønne land = 14.000 kvadratalen = 0,55 hektar = 8 skæpper = 32 fjerdingkar = 96 album = 5.523,14 m² (1835: 5.516,10 m²).

Antal enheder

[\[til top\]](#)

- **Deger, dægge:**
Bruges særligt om huder og skind. 1 deger = 10 stk.
- **Dusin:**
1 dusin = 12.
- **Fjerding:**
1 fjerding = $\frac{1}{4}$ (bruges særligt om skæpper og tønder).
- **Gros:**
1 gros = 12 dusin = 144 stk.
- **Kærv:**
1 kærv = 3 neg korn.
- **Neg:**
Grundenhed for utærsket korn. 3 neg korn = 1 kærv. 60 neg korn = 1 trave.
- **Ol, vol:**
1 ol = 4 snese = 80 stk.
- **Otting:**
1 otting = $\frac{1}{8}$ (bruges også om tønder og som forkortelse for ottingkar).
- **Ring:**
1 ring = 4 skok = 240 stk.
- **Simmer, zimmer:**
Bruges om skind. 1 simmer = 40 skind.
- **Skok:**
1 skok = 3 snese = 60 stk.
- **Snes:**
1 snes = 20 stk.
- **Stieg:**
1 stieg = 20 stk.
- **Stort hundrede:**
120 stk.
- **Stort tusinde:**
1.200 stk.
- **Tal:**
Bruges om fisk. 1 tal = 110 stk.
- **Trave:**
Mål for utærsket korn. 1 trave = 20 kærv = 60 neg (kan også være 20 eller 40 neg).
- **Tylt, tylvt:**
1 tylt = 12 stk.

Jordværdimål

[\[til top\]](#)

- **Hartkorn, tønne hartkorn:**

Hartkorn er en jordværdienhed. Man kan ikke uden videre regne om fra areal til hartkorn, da det afhænger af jordens kvalitet. 1 tønne hartkorn = 8 skæpper hartkorn = 32 fjerdingkar hartkorn = 96 album hartkorn. Se også tønne som vægtenhed, rummål og arealenhed.

- **Fjerdingkar:**

1 fjerdingkar = $\frac{1}{4}$ skæppe hartkorn. Se også fjerdingkar som flademål og rummål.

- **Skæppe:**

1 skæppe = $\frac{1}{8}$ tønne hartkorn. Se også skæppe som rummål og flademål.